

Ander Lajos

Anyám apjáról [Ander Lajos] készült a kép 1942-ben. Az anyai nagyapámat úgy hívták, hogy Ander Lajos. A nagyapám egy érdekes eset. Ő Lengyelországból jött, Lemberg környékéről, akkor az a Monarchiához tartozott [Egyik gyerekének születési anyakönyvi kivonatában olvasható, hogy a nagyapa, Leiwe Ander Zuchorzycében, a galíciai Lemberg kerületben született 1869-ben. -- A szerk.]. Állítólag pajeszos zsidó családból származott, csak nem bírta a környezetet, és meglépett. A nagyapám pólishi zsidó volt. Ha gyerekkoromban valakire az mondták, hogy pólishi zsidó, ez nagy sértés volt, nagyon nagy sértés. Úgy jött Budapestre, hogy megszökött otthonról állítólag tíz évesen, de nem tudom, ez is olyan fáma. A nagyapám anyanyelve lengyel volt, de a nagyanyámmal állandóan németül beszéltek. Otthon németül beszéltek, de jól beszélt magyarul is.

Ahogy én emlékszem, nem jiddist, hanem németet beszéltek, bár lehet, hogy a nagyapám tudott jiddisül. Az összeköltözéskor [Amikor tehát a zsidókat csillagos házakba költöztették. -- A szerk.] a nagynénémet, az Ander Erzsébetet -- a Népszínház utca 33-ban volt egy zsidó ház --, oda költöztették. Az anyai nagyapámat, nagyanyámat, mindenkit. A nagynénémet egyszer elkapták, és vitték volna talán valamelyik téglagyárba, de meglógott. Ettől kezdve valahol Angyalföldön bujkált keresztényeknél, talán az ONCSA-telepen. Fizetett, és valami pincében. A nagyanyám, nagyapám meg Ervin vagy harmincöten voltak egy lakásban, és az a szerencsétlen unokaöcsém fejtífuszt kapott. Kitették a cédulát, hogy fertőző beteg van a lakásban, és így az egész társaság, mind a harmincöten megmenekültek. Nem vitték be őket a gettóba! A többieket elvitték a házból a gettóba. Őket nem. A nyilasok nem mertek oda bemenni. A nagyapám ott halt meg, öreg is volt, meg ő nagyon a szívére vette ezt az egész zsidó dolgot. Ő abba halt bele.